

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กและเยาวชนเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ จากการคาดประมาณจำนวนประชากรที่เป็นเด็กและเยาวชนของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) พบว่าจำนวนเด็กและเยาวชนในปี พ.ศ. 2540 มี 29.64 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 47.9 ของประชากรทั้งประเทศ และลดลงเหลือ 28.41 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2544 หรือคิดเป็นร้อยละ 45.1 ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป., หน้า 3) ตัวเลขดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า คนที่จะรับผิดชอบอนาคตของประเทศต่อไปนั้นเป็นเด็กและเยาวชน ถ้าเด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นกลุ่มคนที่มีคุณค่า มีความหมาย มีพลัง อนาคตของประเทศก็จะดีตามไปด้วย แต่ถ้าคนเหล่านี้ไม่สมบูรณ์ มีปัญหา และไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ก็จะเป็นภาพอนาคตอันมืดมน

เด็กและเยาวชนมีความสำคัญยิ่งต่อประเทศชาติ เนื่องจากเป็นความหวังใหม่ของสังคม เป็นวัยที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและสติปัญญา เป็นวัยที่กำลังจะก้าวสู่ตลาดแรงงาน เพิ่มผลิตผลได้มาก เป็นวัยที่มีศักยภาพเหมาะสมที่สุดสมควร ได้รับการพัฒนาให้เป็นพลังของชาติที่ต้องสืบทอดและรับภาระกิจในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงปลอดภัย ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป หากเด็กและเยาวชนถูกปล่อยปละละเลยเสีย เท่ากับว่า สังคมต้องสูญเสียอนาคตที่ดีของชาติไป และสังคมนั้นอาจประสบกับความยุ่งยากและความหายนะได้

ปัจจุบันมีเด็กและเยาวชนของชาติจำนวนไม่น้อยที่กระทำผิดกฎหมาย และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ลักษณะของการกระทำความผิดก็รุนแรงกว่าสมัยก่อน จากข้อมูลทางสถิติรายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2537-2538 ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง (ศาลเยาวชนและครอบครัว, 2538, หน้า 173) พบว่ามีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดในปี

พ.ศ. 2537 ถึง 4,569 คน และในปี พ.ศ. 2538 เพิ่มขึ้นเป็น 6,653 คน คดีที่เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่กระทำผิดจำแนกตามฐานความผิด 3 อันดับแรก ในปี พ.ศ. 2538 คือ คดียาเสพติด คดีลักทรัพย์และทำร้ายร่างกาย (ศาลเยาวชนและครอบครัว, 2539, หน้า 182) จากข้อมูลดังกล่าว จึงสมควรที่ทุกคนซึ่งอยู่ในสังคม คือ บิดา มารดา ครู ผู้ปกครอง นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา องค์การทั้งภาครัฐบาลและเอกชนจนถึงผู้บริหารประเทศ และประชาชนทั่วไปที่มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมทั้งหลายช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหายอย่างจริงจัง รวมทั้งหาแนวทางป้องกันการกระทำผิด เพราะถ้าแก้ไขในระยะแรกไม่ได้ การกระทำผิดก็อาจกลายเป็นอาชญากรรมในที่สุด และเกิดเป็นปัญหาสังคมไปจนตลอด อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อประเทศทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษาค้นคว้าของนักจิตวิทยาและนักสังคมศาสตร์ พบว่าการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้น มิได้มีสาเหตุมาจากปัจจัยประการใดประการหนึ่งอย่างเดียว แม้กระทั่งการกระทำผิดก็เป็นปัญหาที่ซับซ้อน ยากที่จะชี้ได้ว่าตัวแปรใดทำให้เกิดการกระทำผิดอย่างชัดเจน ดังนั้น จึงมีความพยายามที่จะศึกษาตัวแปรต่าง ๆ เพื่อนำมาอธิบายพฤติกรรมการกระทำผิดและตัวแปรที่สำคัญตัวแปรหนึ่งคือ ครอบครัว ดังที่ สุชา จันทน์เฒ (2533, หน้า 19) ได้กล่าวว่า ครอบครัวเป็นกลุ่มสถาบันที่สำคัญที่สุด ในขณะที่อยู่กับครอบครัว บุคลิกภาพของคนเราจะเริ่มก่อรูปและพัฒนาขึ้นมา ความใกล้ชิดสนิทสนมและโอกาสในการติดต่อสัมพันธ์กันได้สืบเนื่องมาจนกระทั่งโต ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญมากเป็นพิเศษ ในการพัฒนาแบบแผนความประพฤติที่เด็กจะแสดงออกมาให้ปรากฏแก่สังคม ด้วยเหตุนี้จึงเชื่อกันว่า ความบกพร่องอะไรบางอย่างหรือหลายอย่างในครอบครัวเป็นเหตุสำคัญที่สุดของพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนหรือการกระทำผิด และวิชา มหาคุณ (2541, หน้า 4) กล่าวว่า พฤติกรรมที่เป็นอาชญากรรมหรือการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนถือได้ว่าเป็นผลมาจากบทบาทของบิดามารดาตามแบบแผนของสังคมนั้นอ่อนแอหรือแตกทำลาย ทำให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการเลี้ยงดูไม่อาจอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

ครอบครัวถือเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม บุคคลไม่สามารถที่จะพัฒนาไปได้ดีและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขได้ ถ้าปราศจากครอบครัวที่ดี เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การเลี้ยงดูเด็กสิ่งที่เด็กต้องการจากครอบครัว คือ การดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และให้ความอบอุ่นความเข้าใจในตัวเด็ก ตลอดจนเป็นต้นแบบการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งสำหรับเด็กในการที่จะหล่อหลอมให้เด็กมีบุคลิกภาพหรือการแสดงออกในรูปแบบใด ดังที่ พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2540,

หน้า 183-187) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครอบครัวว่าครอบครัวเป็นหน่วยแรกของสังคมที่เป็นตัวแทนสถาบันสังคม ในการถ่ายทอดค่านิยม ทัศนคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของสังคมให้แก่สมาชิก หมายถึง ครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการสร้าง และพัฒนาประชากรของชาตินั้นเอง ดังนั้น ความมั่นคงและคุณภาพของครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะครอบครัวมีหน้าที่ต่อสมาชิกหลายด้าน ทั้งด้านการสร้างคุณภาพของสมาชิกในครอบครัว การสร้างความอบอุ่น ความมั่นคงแก่สมาชิก เพื่อให้สมาชิกมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ประชากรจะมีคุณภาพไม่ได้ หากสถาบันครอบครัวจะเลยเสียซึ่งหน้าที่ต่าง ๆ ของตนเอง จึงควรได้ตระหนักว่าความล้มเหลวของครอบครัวคือ ความล้มเหลวของประเทศชาติ

จากที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษามูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน อันเป็นผลมาจากปัจจัยทางครอบครัว เพราะการใช้เรื่องครอบครัวอธิบายการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้นจะช่วยทำให้เข้าใจที่มาของลักษณะเฉพาะที่เด็กและเยาวชนแต่ละคนถูกหล่อหลอมและพัฒนามาจากครอบครัวของตนซึ่งจะช่วยทำให้เข้าใจเด็กและเยาวชนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยในการวิจัยครั้งนี้ จะมุ่งเน้นด้านพฤติกรรมของครอบครัวที่เกี่ยวกับการทำหน้าที่เนื่องจากสิ่งที่จะได้คือ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ใกล้ชิดเด็กและเยาวชนมากที่สุดที่ประเมินผ่านการรับรู้ของตัวเด็กและเยาวชนเองว่า ครอบครัวของพวกเขามีการทำหน้าที่ต่าง ๆ เป็นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องเหล่านี้ ในการที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในสาเหตุของการกระทำผิดและนำไปสู่การช่วยเหลือแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป และเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือ จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมามีเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนพบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ขณะกระทำความผิดอาศัยอยู่กับบิดามารดาของตน ดังเช่น งานวิจัยของ วาสูเทพ ทองเจิม (2540, หน้า 103) ปริญา จันทร์สุริยา (2538, หน้า 57) อรุณี ไชยสถานนท์ (2533, หน้า 106) และ ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2531, หน้า 28) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสถิติที่ผ่านมาของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนรวม 11 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร สงขลา นครราชสีมา เชียงใหม่ อุบลราชธานี ระยอง สุราษฎร์ธานี นครสวรรค์ นนทบุรี สมุทรปราการ และขอนแก่น ที่พบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในปี พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2536 เกินครึ่งที่อยู่กับครอบครัว (คณะทำงานเพื่อศึกษาและเสนอแนวทางพัฒนางานแก่รับ ศาลเยาวชนและครอบครัว, ม.ป.ป., หน้า 5-6) เหล่านี้ทำให้เกิดแง่คิดที่ว่าลักษณะภายในครอบครัวเป็นอย่างไร จึงเป็นเหตุให้เด็กและ

เยาวชนที่กระทำผิดที่อยู่กับครอบครัวจึงมีอยู่ในระดับสูง การแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ถูกจุดเท่านั้น ที่จะช่วยให้อัตราการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนลดลงและเหลือน้อยในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัวของเด็ก และเยาวชนที่กระทำผิด ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบการทำหน้าที่ของครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่ ตามลักษณะและโครงสร้างของ ครอบครัว ได้แก่ สถานภาพสมรส อาชีพ ประเภทของผู้ปกครอง ประเภทของครอบครัว และ ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัว กับการกระทำผิดของเด็ก และเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการหาความสัมพันธ์ของการทำหน้าที่ของครอบครัวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งกำหนดขอบเขตในการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา การทำหน้าที่ของครอบครัวคลุมการทำหน้าที่ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้
 - 1.1 ด้านการแก้ไขปัญหาดังกล่าว
 - 1.2 ด้านการสื่อสาร
 - 1.3 ด้านบทบาท
 - 1.4 การตอบสนองและความผูกพันทางอารมณ์
 - 1.5 การควบคุมพฤติกรรม
 - 1.6 การทำหน้าที่ทั่วไป
2. ขอบเขตของประชากร

ประชากรที่ในการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมถึงเด็กและเยาวชน ที่ถูกศาลตัดสินว่ากระทำผิด และต้องได้รับการฝึกอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่ ในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 จำนวน 369 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ครอบครัว หมายถึงครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่ ประกอบด้วย บิดา มารดา บุตรและอาจรวมถึงญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน หรือครอบครัวที่มีผู้ปกครองเป็นบุคคลอื่นที่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู โดยอาจมีความเกี่ยวพันเป็นญาติหรือไม่ก็ได้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. ครอบครัวเดี่ยว หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยผู้ปกครองตัวเด็กและเยาวชน และคนอาศัยที่ไม่ได้เกี่ยวข้องเป็นญาติ

2. ครอบครัวขยาย หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยบุคคลในครอบครัวเดี่ยว และต้องมีญาติคนอื่น ๆ รวมอยู่ในครอบครัวด้วย

ผู้ปกครอง หมายถึงผู้ปกครองโดยพฤตินัยของเด็กและเยาวชน และเป็นผู้ปกครองที่เด็กและเยาวชนระบุว่า มีหน้าที่หลักในการดูแลโดยตรงโดยตรงในครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ พ่อ แม่ พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง ญาติ และผู้อุปการะ โดยไม่คำนึงว่ามีอำนาจปกครองตามกฎหมายหรือไม่ แบ่งเป็น 4 ประเภท

ประเภทของผู้ปกครอง ได้แก่

ประเภทที่ 1 พ่อหรือแม่เพียงคนใดคนหนึ่ง

ประเภทที่ 2 ทั้งพ่อและแม่

ประเภทที่ 3 พ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงคนใดคนหนึ่ง

ประเภทที่ 4 ญาติผู้อุปการะ

อาชีพ หมายถึง อาชีพหลักของผู้ปกครองในปัจจุบัน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. อาชีพที่ใช้แรงงาน หมายถึง อาชีพที่ต้องใช้แรงงานเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงวุฒิทางการศึกษา ได้แก่ เกษตรกรรม รับจ้าง กรรมกรค้าขาย หาบเร่ เป็นต้น

2. อาชีพที่ไม่ใช้แรงงาน หมายถึง อาชีพที่ต้องใช้ความสามารถทางวิชาการ และวุฒิทางการศึกษาเป็นหลัก ได้แก่ รับราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานเอกชน และประกอบธุรกิจส่วนตัว

สถานภาพสมรส หมายถึง ลักษณะผูกพันทางการสมรสของผู้ปกครองกับคู่สมรส โดยพฤตินัยโดยไม่คำนึงถึงทะเบียนสมรส แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. อยู่กับคู่สมรส หมายถึง ผ่านการใช้ชีวิตคู่และปัจจุบันยังอยู่กับคู่สมรส

2. ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส หมายถึง เป็นโสด หรือผ่านการใช้ชีวิตคู่แล้วแต่ปัจจุบันไม่ได้อยู่กับคู่สมรส เนื่องจากหม้าย หย่า แยก

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดที่ผู้ปกครองสำเร็จการศึกษา โดยพิจารณาแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มที่ผู้ปกครองมีการศึกษาค่อนข้างสูง คือ กลุ่มผู้ปกครองมีการศึกษาดั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป
2. กลุ่มที่ผู้ปกครองมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ คือ กลุ่มที่ผู้ปกครองมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่านี้

ฐานะความเป็นอยู่ หมายถึงระดับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด วัดโดยใช้สิ่งของเครื่องใช้เป็นตัวสะท้อน แทนการวัดโดยใช้รายได้ต่อเดือนของครอบครัว เนื่องจากการวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อาจไม่สามารถระบุ รายได้ของผู้ปกครองที่แน่นอนได้ ผู้วิจัยจึงใช้แบบสอบถามซึ่งยึดแนวของพรฤดี นิธิรัตน์ (2540, หน้า 8) มาปรับเพื่อให้เหมาะสมกับงานวิจัยนี้ โดยสอบถามเครื่องใช้ไว้ 16 รายการ มีเกณฑ์การให้คะแนนคือ สิ่งของเครื่องใช้ใดที่ครอบครัวส่วนใหญ่มีไว้ใช้จะมีคะแนนต่ำ แต่สิ่งของเครื่องใช้ใดที่ครอบครัวส่วนน้อยมีไว้ใช้จะมีคะแนนสูง ดังนี้

1. พัดลม เตารีดไฟฟ้า นาฬิกาแขวน/ตั้งโต๊ะ หม้อหุงข้าวไฟฟ้า โทรทัศน์สี ถ้ามีให้รายการละ 1 คะแนน
2. วิทยุ ตู้เย็น เครื่องเล่นเทป รถจักรยาน รถมอเตอร์ไซด์ โทรศัพท์ วีดีโอ รถยนต์ ถ้ามีให้รายการละ 2 คะแนน

3. เครื่องซักผ้า เครื่องทำน้ำอุ่น เครื่องปรับอากาศ ถ้ามีให้รายการละ 3 คะแนน

รวมคะแนนทั้งสิ้น 30 คะแนน จัดเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับฐานะความเป็นอยู่สูง มีคะแนน 21-30 คะแนน

ระดับฐานะความเป็นอยู่ปานกลาง มีคะแนน 10-20 คะแนน

ระดับฐานะความเป็นอยู่ต่ำ มีคะแนน 0-9 คะแนน

เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด หมายถึง เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญารวมทั้งกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด และได้รับการตัดสินพิพากษาจากศาลคดีเด็กและเยาวชน ให้เข้ารับการฝึกอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่

การทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การทำหน้าที่ของครอบครัวตามการรับรู้ของเด็กและเยาวชน เป็นรูปแบบที่สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อกันเป็นประจำ ซึ่งเกิดจากปฏิสัมพันธ์

(Interaction) ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ตามโครงสร้างของครอบครัว และประเมินได้ 6 ด้าน ตามการรับรู้ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด คือ ด้านการแก้ปัญหา ด้านการสื่อสาร ด้านบทบาท ด้านการตอบสนองและความผูกพันทางอารมณ์ ด้านการควบคุมพฤติกรรม และด้านการทำหน้าที่ทั่วไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยทางด้านครอบครัวที่เป็นปัญหา ส่งผลกระทบให้เด็กและเยาวชนกระทำผิด
2. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างของลักษณะครอบครัว ที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของครอบครัว
3. เป็นประโยชน์โดยตรงต่อครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยเฉพาะบิดา มารดา ผู้ปกครอง สามารถนำผลที่ได้ไปปรับปรุงครอบครัวให้ดีขึ้น
4. เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนช่วยเหลือ แก้ไขฟื้นฟูทางด้านครอบครัวแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ได้ตรงกับสภาพปัญหา เพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดอีกด้วยวิธีการที่เหมาะสม
5. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยค้นคว้าถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน